

Bibliotheca Alexandrina

Lea Prchalová

První dojmy z Alexandrijské knihovny vskutku nezklamaly očekávání. Zástupci Sdružení knihoven České republiky navštívili v listopadu 2001 sen mnoha knihovníků.

Velmi blízko původnímu umístění starověké knihovny v Královské čtvrti dominuje volnému prostranství Východního přístavu kruhová 32 m vysoká budova. Zkosení její střechy, místy pokryté stříbřitým plechem, směřuje v úhlu 16.08 stupňů severozápadně na otevřené moře. Z mořské hladiny prý knihovna působí jako zářící kotouč, bůh Slunce Ra. Lidstvu má také připomínat jeden ze sedmi divů světa, alexandrijský maják Pharos. Střecha svým částečným (12 m) „zabořením“ do země a současně hrdým vzhlížením k obloze symbolizuje všudypřítomné prolínání minulosti, současnosti a budoucnosti. Architekti vycházeli z kruhové formy znázorňující studnici vědomostí, věčné prolínání znalostí a knih jako pramenů k jejich nabývání, z formy připomínající boha Ra či prozaičtější ztvárnění přístavní linie. Kruh je záměrně narušen pouze šípem – subtilní lávkou spojující na jihu masiv knihovny s kampusem Alexandrijské univerzity a na straně druhé s planetárium a muzeem. Předpokládá se protažení lávky nad starý přístav na volné moře.

Neobvyklé pojetí budovy je dáno mimo jiné užitím pouze dvou fasád, z nichž funkci první plní střecha a druhou tvoří obvodová zeď s kamenným obložení. Nesmírně zvláště působí odlesky ručně tesaných nápisů na vodní hladině, která obtéká převážnou část knihovny. Jako by z žulových monolitů promlouvala historie lidstva. Na kamenech o celkové ploše 6000 m² lze vidět texty, matematické vzorce, notové záznamy, kódy... Je zde vzdáván hold písmenům, a tudíž knihám a knihovnám. Téměř mysticky působí průnik slunečních paprsků šterbinovými okny ve střeše, která jsou doplněna úzkým modrým a zeleným prosklením. Knihy jsou chráněny díky správně volenému úhlu zkosení a diagonálnímu členění střechy před přímým slunečním svitem, ale prosklená střecha současně umožňuje přirozené osvětlení celého interiéru.

Průvodkyně Aza Erzat nás po přivítání před budovou, s níž sousedí planetárium a konferenční centrum s 3200 místy, rychle (kvůli nepříjemně vanoucímu studenému větru) uvedla do knihovny na vyhlídkový balkon. Největší čítárna na světě s kapacitou 2000 studijních míst je členěna do 14 polokruhových teras propojených výtahy a schodišti. Okraje teras lemují čtenářské stolky, pod nimi lze vidět zatím poloprázdné police s volným výběrem literatury, jinde zase stoly připravené pro stanice OPAC. Uzavřené sklady jsou umístěny vedle na stejných terasách. Obrovský prostor však nepůsobí odcizeně, snad i díky mnoha podpěrným sloupům a zvláštnímu osvětlení. Vzniká tak přívětivé studijní prostředí. Zvukovou izolaci mají zajistit speciální obklady po obvodu čítárny, jejichž účinnost posoudí až budoucí čtenáři.

Při projektování budovy hrálo asi s ohledem na osud starověké knihovny mimořádnou roli zajištění odolnosti proti požárům a zemětřesením. Byly zvoleny odolné materiály a netradiční konstrukční řešení, interiér lze v případě ohrožení bleskurychle rozdělit stažením protipožárních opon.

Projekt o celkové ploše 69 000 m² počítá také s knihovnou pro dětské čtenáře a mladistvé, knihovnou pro nevidomé a slabozraké, s mezinárodní školou informačních studií, s muzeem vědy a kaligrafickým muzeem. Jsou připraveny víceúčelové prostory a výstavní síně.

S hrdostí nás Aza Erzat zavedla k výstavním vitrínám, kde se nacházejí dary vzácných publikací a uměleckých děl z celého světa. Knihovna s předpokládanou kapacitou 8 milionů svazků dnes disponuje

200 000 dokumenty. Časopisecký fond o momentálním rozsahu 1 500 titulů je připraven pro 4 000 titulů, z 10 000 zvukových, audiovizuálních a elektronických dokumentů se předpokládá nárůst na 50 000, mapy jsou plánovány na 50 000, rukopisy a staré tisky by měly zahrnout 50 000 jednotek (nyní 10 000). Volný výběr je dimenzován pro 500 tisíc dokumentů. Zajímavým srovnáním může být rozsah fondu starověké předchůdkyně, který činil pravděpodobně 700 000 svitků.

Knihovna, starověké středisko setkávání vzdělanců založené za Ptolemaia I. na rozhraní tří kontinentů, byla rovněž vydavatelstvím a svým způsobem „příjemcem povinného výtisku“. Byla totiž oprávněna pořídit si kopii z každého dokumentu, který se dostal do Egypta. Svitky zde byly katalogizovány již ve 3. století př. n. l.

Ačkoliv ke zničení původní knihovny došlo pravděpodobně v roce 47 př.n.l., její proslulost nepohasla. Myšlenka obnovit centrum vzdělanosti vyústila v roce 1974 v návrh rektora alexandrijské univerzity a později v roce 1988 v založení mezinárodní organizace the General Organization of Alexandria Library (GOAL) vedené Dr. Hussein Kamel Bahaa El-Din. V roce 1989 vyhlásilo UNESCO společně s Mezinárodní unií architektů a egyptskou vládou architektonickou soutěž. Vítězem mezi 524 přihlášenými byla mezinárodní firma Snohetta se sídlem v Norsku, která o rok později založila Snohetta joint venture se společností Hamza Associates z Káhiry. Společný podnik začal připravovat realizaci vítězného projektu. Prvním sponzorem unikátního projektu byla paní Mubarak, která také zřídila a vedla mezinárodní komisi podporující výstavbu. Iniciativu ve financování pak převzaly arabské země, výstavbu zahájili arabští stavitelé se zapojením britských a italských firem. Nová Alexandrijská knihovna se začala stavět v květnu 1995 a hrubá stavba skončila v prosinci 1996. Plynule navázaly práce na interiéru, které pokračují dodnes doplňováním mobilního vybavení knihovny a knihovního fondu.

28.5.2001 byl správní radou jmenován generální ředitel knihovny Dr. Ismail Serageidin. Knihovna je spravována podle zvláštního zákona jako autonomní instituce podléhající přímo prezidentu Mubarakovi, který předsedá Radě patronů.

Slavnostní otevření knihovny bylo ohlášeno na 23.4.2002. Popřejme Alexandrině, aby na bouřlivém počátku třetího tisíciletí lidstvu naplno předávala shromažďované vědomosti, a dokázala tak napomoci nejen vědeckému pokroku, ale i tolik potřebnému lidskému porozumění.

Literatura:

1) The Bibliotheca Alexandrina : facts & figures. Alexandria : Bibliotheca Alexandrina, [2001]. 2 p. Interní materiál.

2) Bibliotheca Alexandrina : the revival of the ancient Library of Alexandria : historical dimensions. Dostupná z : http://www.unesco.org/webworld/alexandria_new/historical.html. 21.2.2002.

3) Bibliotheca Alexandrina : the revival of the ancient Library of Alexandria : facts and figures. Dostupná z : http://www.unesco.org/webworld/alexandria_new/figures.html. 21.2.2002.

4) Bibliotheca Alexandrina : the revival of the ancient Library of Alexandria : the Aswan declaration. Dostupná z : http://www.unesco.org/webworld/alexandria_new/aswan.html. 21.2.2002.

5) Snohetta. Bibliotheca Alexandrina : Alexandrie v Egyptě : autorská zpráva. Architekt, 2001, č. 12, s. 3 – 12.